

Roman Bąk

Bogdan Tannenberg

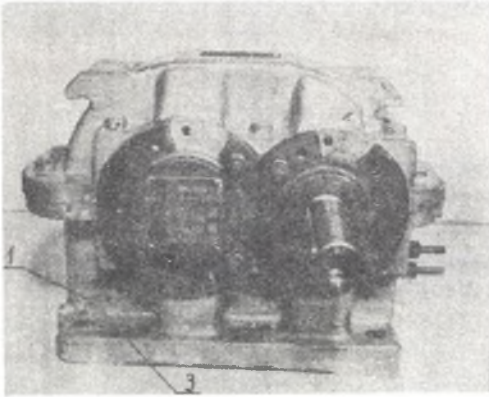
ANALIZA STANU NAPRĘŻENIA PRZY ŁĄCZNYM ZASTOSOWANIU METODY KRUCHYCH POKRYĆ I POMIARÓW TENSOMETRAMI ELEKTRYCZNYMI

Streszczenie. W pracy wykazano, że określenie rozmieszczenia tensometrów na podstawie badań wstępnych metodą kruchych pokryć prowadzi do obniżenia kosztów i zwiększenia pewności wykrycia miejsc niebezpiecznych.

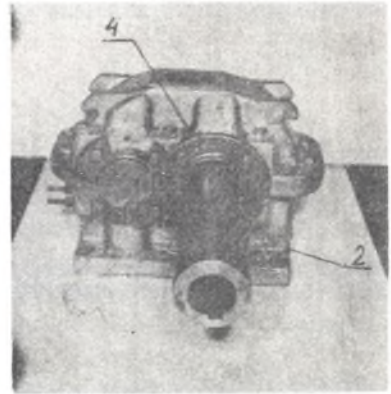
Doświadczalna analiza stanu naprężenia, w oparciu o pomiary odkształceń za pomocą tensometrycznych czujników oporowych, zdobyła sobie na trwałe miejsce w praktyce inżynierskiej. Przed pomiarami tensometrycznymi należy ustalić rozmieszczenie tensometrów. W bardzo wielu przypadkach robi się to w oparciu o intuicję inżynierską, ponieważ nieznane są przesłanki, które pozwalałyby na wytypowanie najbardziej niebezpiecznych miejsc w badanym elemencie. Istnieje ryzyko pominięcia w analizie stanu naprężenia miejsc, które decydują o wytrzymałości wyrobu. Szczególnie łatwo może się to zdarzyć w przypadku elementów o skomplikowanych kształtach np. w korpusach, gdzie jest wiele stref o dużej koncentracji naprężeń.

Wspomniane względy wskazują na potrzebę przeprowadzenia wstępnego rozpoznania w zakresie stanu naprężenia, którego celem byłoby wytypowanie punktów pomiarowych właściwych badań tensometrycznych. W tym celu zarówno ze względu na koszty badań, jak i pewność wykrycia niebezpiecznych miejsc korzystne jest zastosowanie metody kruchych pokryć. Pomimo, że metoda ta znana jest od dawna nie znalazła, przynajmniej w naszym kraju, zbyt dużego rozpowszechnienia. Wydaje się, iż praktyków pomiarowców odstręczają od niej kłopoty związane z technologią wykonania kruchego pokrycia. Tymczasem trudności są w gruncie rzeczy pozorne. Jakościową analizę stanu naprężenia metodą kruchych pokryć można przeprowadzić stosunkowo prosto - bez korzystania z pistoletów natryskowych, suszarek itp.

Kierując się tym zamysłem przeprowadzono doświadczalną analizę stanu naprężenia w żeliwnym korpusie przekładni zębatej ogólnego przeznaczenia IR - 125 (rys. 1 i 2). Do badań wykorzystano stanowisko umożliwiające statyczne obciążenie wejściowego wałka przekładni momentem skręcającym i siłą poprzeczną. Najpierw należało dobrać kruche pokrycie o odpowiednio dużej czułości; spodziewano się bowiem małych wartości mierzonych naprężeń gdyż jak wiadomo żeliwo posiada dwukrotnie mniejszy od stali moduł sprę-

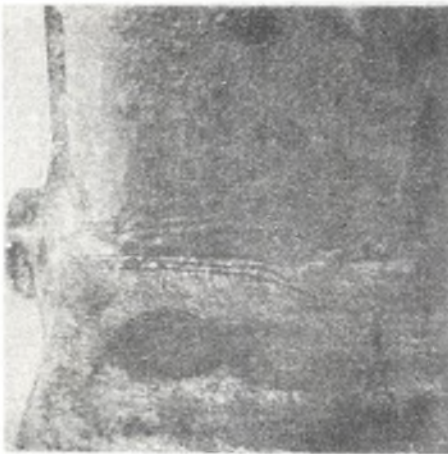

Rys. 1

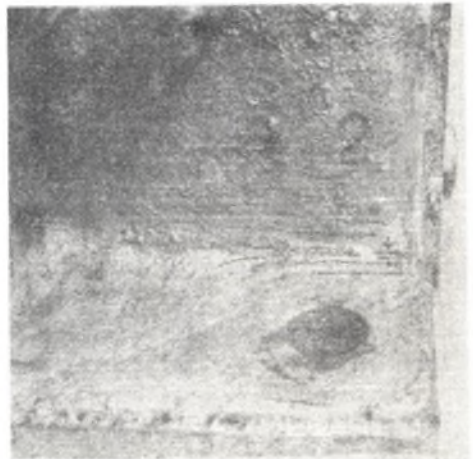

Rys. 2

żystości Younga. Po próbach wstępnych ustalono, że kruche pokrycie stanowić będzie chemicznie czystą kalafonią. W celu nałożenia warstwy kruchego pokrycia na powierzchnię skrzynki przekładni zębatej nagrzano ją palnikami gazowymi. Gdy korpus osiągnął $150 \pm 10^{\circ}\text{C}$, jego powierzchnię pokryto, za pomocą miękkiego pędzla, warstwą kalafonii o grubości około 0,2 mm. Następnie skrzynkę ochłodzono powoli do temperatury 15°C , w której przeprowadzono badania.

Rys. 3

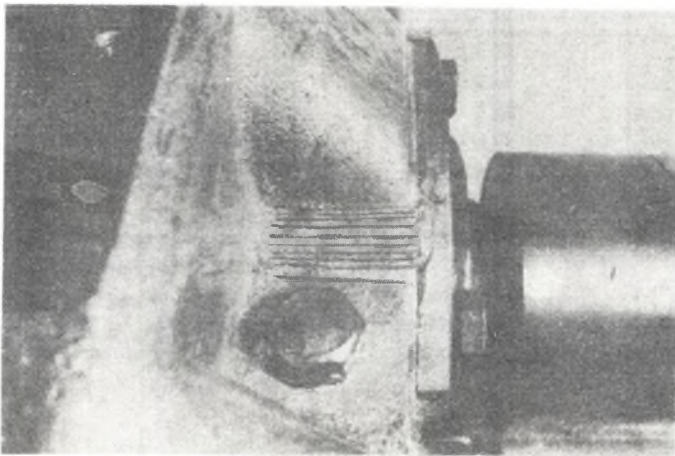

Rys. 4

Przekładnię obciążano równocześnie momentem skręcającym i siłą poprzeczną. Wzrastały one stopniowo od 100% do 150%, a następnie 220% wartości nominalnej. Zaobserwowano iż pierwsze pęknięcia kruche pokrycia pojawiły się w punktach 1 i 2 (rys. 3 i 4) przy przeciążeniu 150%, a następnie w punktach 3 i 4 (rys. 5 i 6) przy przeciążeniu 200%. Punkty 1, 2, 3, 4 w celu określenia ich położenia zostały uwidocznione także na rysunkach 1 i 2. W ten sposób zlokalizowano miejsca korpusu, w których naprężenia mają największą wartość, a na podstawie układu linii pęknięć wyznaczono kierunki główne stanu odkształcenia i naprężenia.

Rys. 5

Rys. 6

Następnie dokonano ilościowej oceny wartości naprężeń głównych rozciągających w punktach 1,2,3,4 w oparciu o pomiar odległości pomiędzy poszczególnymi pęknięciami. Posługując się przyrządem do wzroczenia, kruchych pokryw ustalono zależność $\sigma = f(l)$, na podstawie pomiarów odległości (1) pomiędzy pęknięciami, które spowodowane zostały znanymi naprężeniami σ . Do opisanja tej zależności dobrano następującą postać wzoru:

$$\sigma = A + \frac{B}{l}.$$

Stałe współczynniki $A = 189$ i $B = 173$ wyznaczono metodą najmniejszych kwadratów. Ponieważ warunki wykonania kruchego pokrycia na belce wzrocowej i badanym korpusie przekładni były identyczne w obydwu przypadkach, obowiązuje ta sama zależność $\sigma = f(l)$. Wystarczyło więc zmierzyć odległości pomiędzy pęknięciami kruchego pokrycia w punktach 1,2,3,4 korpusu, aby ustalić wartości panujących tam naprężeń.

Kierując się wynikami badań metodą kruchych pokryw w miejscach niebezpiecznych naklejono tensometry i zmierzono nimi odkształcenia główne rozciągające ϵ_1 . Pominęto przy tym ϵ_2 , aby umożliwić porównanie wyników uzyskanych obydwoma metodami.

Dla porównania wartości naprężeń w punktach 1,2,3,4 przy przeciążeniu 200% określone na podstawie pomiarów tensometrycznych i metodą kruchych pokryw zestawiono w tablicy 1.

Tablica 1

Wartości naprężeń zmierzone w punktach 1,2,3,i 4 metodą tensometryczną i kruchych pokryw

Punkt pomiarowy	Metoda tensometryczna	Metoda kruchych pokryw
	kg/cm ²	kg/cm ²
1.	356	330 ± 45
2.	345	330 ± 45
3.	255	280 ± 42
4.	235	280 ± 42

Wyniki badań własnych porównano z wynikami poprzednio wykonanych badań tensometrycznych, dla których rozmieszczenie tensometrów ustalono intuicyjnie. Okazało się, że w przypadku intuicyjnego rozmieszczenia punktów pomiarowych zużyto kilkakrotnie więcej tensometrów, a mimo to mniej trafnie wytypowano miejsca niebezpieczne.

Wnioski

1. Łączne stosowanie metody kruchych pokryw i pomiarów tensometrycznych okazało się korzystne zarówno ze względu na zwiększenie pewności wykrycia miejsc niebezpiecznych, jak i zmniejszenie kosztów badań.

2. Ustalenie rozmieszczenia tensometrów elektrycznych oporowych przy zastosowaniu metody kruchych pokryć jest mało kłopotliwe i możliwe do przeprowadzenia za pomocą prostych i łatwo dostępnych środków.

3. Wyniki ilościowej oceny naprężeń metodą kruchych pokryć są zbliżone z wynikami pomiarów tensometrycznych, nawet przy uproszczonym sposobie wykonania kruchego pokrycia.

LITERATURA

1. Z. Roliński, H. Ginalski: "Przegląd Techniczny", 21, 1965, 285.
2. H. Głowacki: Biuletyn Wojskowej Akademii Technicznej, Maj, 1960, 38.
3. T. Gawryś, R. Bąk, J. Zieliński, "Zahradnik, J. Kossakowski, J. Loska: Praca Naukowo-Badawcza IMiPKM, symbol: NB-368/347/RME/5/71.

АНАЛИЗ НАПРЯЖЕННОГО СОСТОЯНИЯ ПРИ СОВМЕСТНОМ ПРИМЕНЕНИИ МЕТОДА ХРУПКИХ ПОКРЫТИЙ И ИЗМЕРЕНИЙ ЭЛЕКТРИЧЕСКИМИ ТЕНЗОМЕТРАМИ

Резюме

В статье доказывается, что определение расположения тензометров на основании предварительных испытаний по методу хрупких покрытий ведёт к уменьшению накладов и росту надёжности проявления опасных мест.

STRESS ANALYSIS USING BOTH METHOD'S OF STRESS COATS AND STRAIN GAUGE MEASUREMENTS

Summary

This paper proves, that estimation of dispositions strain of the gauges based on preliminary research using method of stress coats, leads to lower total costs and improves the localisation.